

## ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

**Η** ΠΟΙΗΤΙΚΗ σύνθεση του Κώστα Μανουρά *Λευτέρης και Ειρήνη* παρουσιάζει ασυνήθιστη ποιότητα. Είναι άκρως εντυπωσιακή από άποψη μορφής και περιεχομένου. Σε μια εποχή που η διαλεκτική ποίηση υποχωρεί με ταχύτατους ρυθμούς, έρχεται ως παρήγορο μήνυμα το παρόν έμμετρο μυθιστόρημα το οποίο ανακαλεί αυτόματα στη μνήμη μας τα λαμπρά έργα της Κρητικής Αναγέννησης, με κορυφαίο δημιούργημα τον *Ερωτόκριτο* του Βιτσέντζου Κορνάρου. Ο τίτλος παραπέμπει εύστοχα στα ηρωικά κατορθώματα των Κρητικών, στο πάθος τους για τη λευτεριά και στα φιλειρηνικά τους αισθήματα. Ο έρωτας και η παλικαριά αποτελούν τους κεντρικούς άξονες γύρω από τους οποίους υφαίνεται η πλοκή του έργου σε μια γλώσσα πλούσια και εκφραστική. Ο ποιητής έχει αφομοιώσει δημιουργικά την προφορική παράδοση στη διαχρονική της πορεία, αφήνει το μυαλό και την καρδιά του να μιλήσουν την ανεπιτήδευτη γλώσσα του λαού και απεικονίζει τη συλλογική μνήμη, όπως διαμορφώθηκε μέσα από τους ηρωικούς αγώνες του κρητικού λαού. Παρ' όλο που έχουμε μπροστά μας δείγματα γνήσιας λαϊκής ποίησης, διαφαίνεται σε κάθε στίχο η εναγώνια προσπάθεια του ποιητή να δώσει το δικό του στίγμα, να παρουσιάσει πτυχές της προσωπικότητάς του με τις επιλογές και τους συνδυασμούς που κάνει, συνειδητά ή μη, για να διαμορφώσει τελικά το ύφος του. Το ποίημα αυτό έχει έντονο διαπροσωπικό υπόβαθρο, που του δίνει τον χαρα-

κτήρα του λαϊκού δημιουργήματος, στην επιφάνεια όμως αναδύονται συχνά λυρικές εξάρσεις που παραπέμπουν στην προσωπική, και με την έννοια αυτή, ανεπανάληπτη, δημιουργία. Το ατομικό και το συλλογικό συνδέονται σε ένα αρμονικό σύνολο.

Οι παρομοιώσεις και οι μεταφορές δραματοποιούν στο έπακρο τις τραγικές περιγραφές. Οι Κρητικοί πολεμούν τη σκλαβιά σαν λιοντάρια ή ανήμερα αγρίμια. Συγκλονιστική ως προς την εκφραστική της δύναμη είναι η παρομοίωση με τον όφη που εκτοξεύει το φαρμακερό του δηλητήριο.

Ο έρωτας στην εξαγνιστική και ανανεωτική του μορφή κάνει συχνά την εμφάνισή του σε υπέροχους δεκαπεντασύλλαβους. Η Ειρήνη απευθύνεται στον Λευτέρη:

*Τον ερχομό σου ενίμενα, κρίνε ντελικανή μου,  
Αρχάγγελε και σταυραϊτέ κι άστρο χρυσό τσ' αυγής μου.*

για να της ανταπαντήσει:

*Απριλογεννημένη μου και ρόδο διαλεχτό μου,  
μνόγω κι εγώ πως μετά 'σέ θα ζήσω τον καιρό μου.*

*Τση θάλασσας και τ' ουρανού, το μπλάβο τω μαθιώ σου,  
φτάνει μ' εμένα να θωρώ, να καμαρώνω ομπρός σου.*

Η δύναμη της αγάπης παρουσιάζεται με μια ακόμα εκφραστική παρομοίωση:

*Μόνο τσ' αγάπης το δεντρί λιοπύρι δεν το πιάνει,  
μήδε σε μπόρες του βοριά το λούλουδό ντου χάνει·  
έκεια, στα φύλλα τση καρδιάς, που δύναμη βυζαίνει,  
μεστώνει ρίζες και βλαστό και τον αθό ντου δένει.*

Οι παρακάτω στίχοι αποτελούν πραγματικά διαμάντια της λαϊκής σοφίας. Δεν χρειάζονται κανένα σχολιασμό, γιατί διαφορετικά θα έχαναν τη λάμψη τους:

*Το πρώτο ζάλο τση ζωής το τέλος θεμελιώνει,  
μακρό του δρόμου το σκοινί, μ' απολιγού τελειώνει.*

*Μα και σση φύσης τ' αγαλειό πράμα δε γίνετ' ούργιο,  
κι όπον μισεύγει το παλιό, γεννιέται το καινούργιο.*

Ο ποιητής, στον επίλογό του, τονίζει ότι τόλμησε να φτάσει ώς την άκρη του γκρεμού για να δρέψει τον γλυκό καρπό της ποίησης, μια επικίνδυνη ακροβασία, που μπορεί να οδηγηθεί σε αίσιο τέλος μόνο αν πιστέψει κανείς στις αστείρευτες δυνάμεις που έχει μέσα του. Μακάρι να ακολουθήσουν και άλλοι το παράδειγμά του.

*Αθήνα, Απρίλης τον 2008*

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ  
*Καθηγητής Γλωσσολογίας  
Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών*